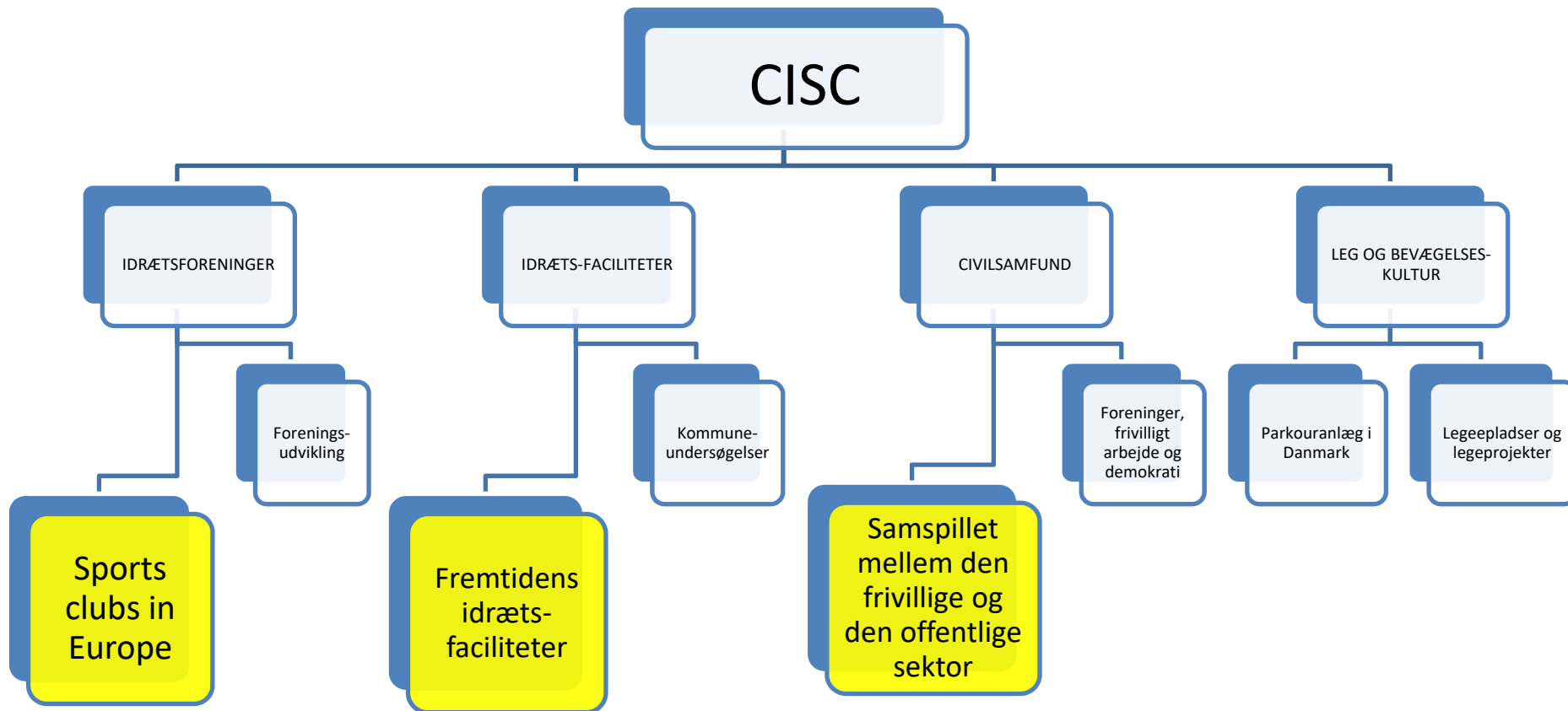

Civilsamfundets rolle i den regionale udvikling.

Overdrevne eller oversete dynamikker?

Ideer til et forskningsprojekt

Bjarne Ibsen og Evald Bundgaard Iversen
Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund
Syddansk Universitet

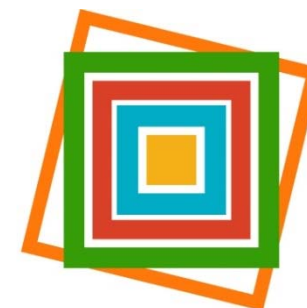
Samspillet mellem den frivillige og den kommunale sektor

FAABORG-MIDTFYN
KOMMUNE

FAXE KOMMUNE

Det Boligsociale Fællessekretariat

Spørgeskema
besvaret af
foreninger

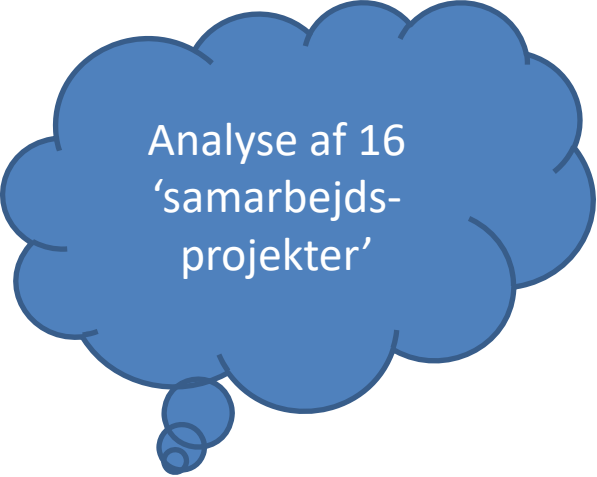
Spørgeskema
besvaret af
**kommunale
institutioner og
indsatsområder**

Interview af
centrale
**politikere og
kommunale
ledere**

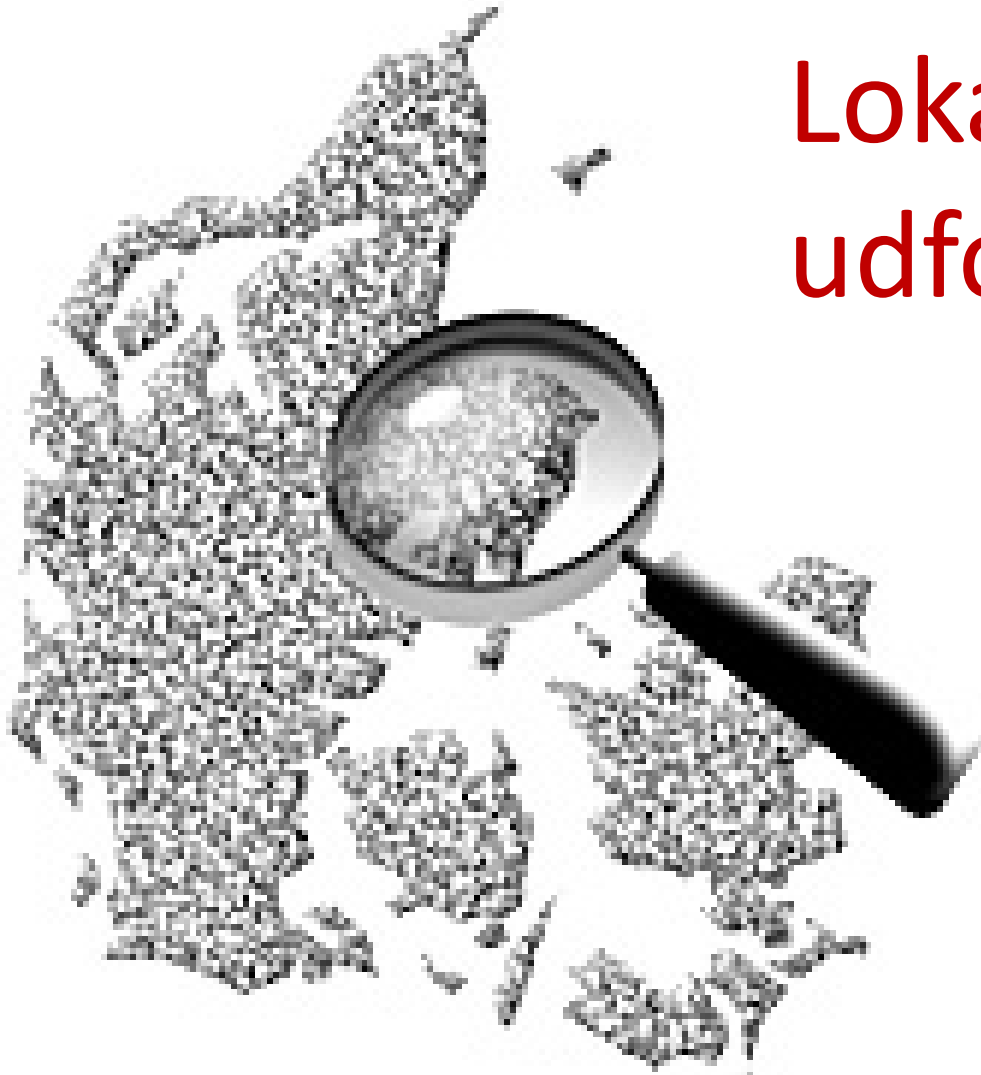

Spørgeskema
besvaret af
**kommunale
fagchefer** i alle
danske
kommuner

Analyse af 16
'samarbejds-
projekter'

Lokalsamfundenes udfordringer

Samfundsmæssige ændringer der truer 'de mindre lokalsamfund'

- Urbanisering - også af uddannelser (UC-centralisering)
- Kommunal og regional centralisering og deraf afledt lukning af decentrale institutioner
 - Politi og domstole
 - Sygehuse
 - Kommunale velfærdsinstitutioner (skoler, børneinstitutioner, ældrecentre, rådhus)
 - Butiksdød
- Ny forståelse af lokalsamfund:
 - De gamle lokalsamfund: Geografisk afgrænsede, opfyldte de fleste behov, stor betydning for den enkeltes identitet
 - De nye lokalsamfund: større geografisk udstrækning, mere afhængig af omkringliggende byer / områder, opfylder en mindre del de væsentligste behov og mindre betydning for identiteten

Gør civilsamfundet en forskel?

- Der argumenteres ofte for, at civilsamfundet er en kraft der gør, at der fortsat kan være liv i mange landsbyer.
- Samtidig er der også i de større byer interesse for at understøtte civilsamfundet og inddrage borgerne på nye måde.
- Det omtales også som et problem, at der i landområderne bor færre og færre med høj kulturel, økonomisk og social kapital – hvilket også kan udfordre civilsamfundet...
- Men vi ved ikke ret meget om det...

Civilsamfund

- Definition
- Værdi

Hvad forstår vi ved civilsamfundet?

- Foreninger og frivillige landsorganisationer
 - Demokratisk ledelse
 - Non-profit
 - Formelt uafhængig af det offentlige
 - Baseret på medlemskab (individuel eller kollektivt)
- Selvejende institutioner (ikke statslige)
- Almennyttige fonde (ikke erhvervsdrivende)
- Uformelle netværk

Civilsamfundets (tilskrevne) værdi

- **Demokratisk**
 - En demokratisk organisering af samfundet (associative democracy)
 - Demokratisk repræsentation af og kamp om interesser
 - Socialiserer til deltagelse i det store demokrati
 - Skaber social kapital (netværk, tillid mv.)
- **Velfærd**
 - Varetager opgaver og aktiviteter – i konkurrence med eller som alternativ til den offentlige og den kommercielle sektor
- **Økonomisk**
 - Arbejdskraften (lønnet og ulønnet) svarer til 8,8 % af den samlede (lønnede) arbejdsstyrke

Svagthed ved hidtidige analyser

- Har i lille omfang set på det samlede civilsamfund / non-profit sektor
 - på tværs af samfundsområder (kultur, undervisning, social mv.)
 - på tværs af organiseringsformer (foreninger, selvejende institutioner)
 - på tværs af geografi (by <-> land) og deres samspil / sammenhæng
- Har været for normativ i den forstand, at det er taget for givet, at civilsamfundet kun bidrager til det gode samfund.

Citat fra 'Danmarkskanon'

Foreninger udgør en grundlæggende måde at organisere fællesskaber på i hele Danmark.

Foreninger er ét af de steder i samfundet, hvor mennesker har mulighed for at mødes og få kendskab til hinanden på tværs af sociale forskelle.

I foreningslivet kan børn, unge og voksne lære om demokrati og medbestemmelse.

Regeringen

BLÅ STUE

Det frivillige foreningsliv skal have gode vilkår. Det bidrager til udviklingen af et aktivt medborgerskab, af lokale fællesskaber og af et trygt liv for den enkelte.

REGERINGSGRUNDLAGET 2015

RØD STUE

Gennem frivilligt arbejde skabes stærke fællesskaber på tværs af generationer og social baggrund (...) Socialt arbejde baseret på frivillighed er en afgørende styrke ved det danske velfærdssamfund

REGERINGSGRUNDLAGET 2011

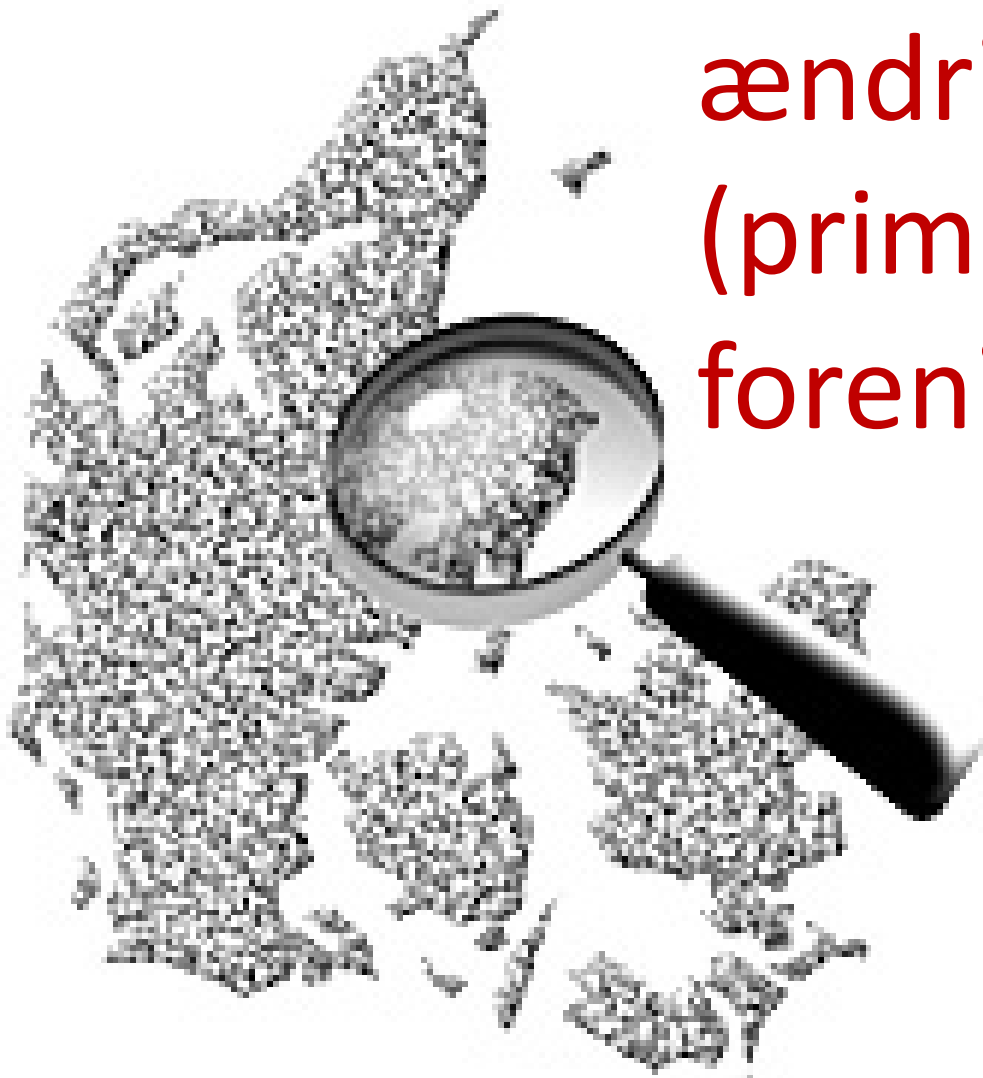
Europa-Kommissionen 2011

Frivilligt arbejde omsætter først og fremmest grundlæggende værdier som retfærdighed, solidaritet, inklusion og medborgerskab, som EU bygger på.

Tvivlsomme eller usikre påstande om civilsamfundets betydning?

- Skaber lokale fællesskaber?
- Skaber social kapital og tillid?
- Skaber sammenhængskraft og inklusion?
- Udgør 'folkelige bevægelser'?
- Fremmer demokrati og medborgerskab?
- Et samarbejde med foreninger og frivillige fremmer kommunernes demokratiske legitimitet og kvaliteten i den kommunale service?
- Civilsamfundet som det, der kan overleve nærmest hvad som helst af udhuling af offentlig service og bortfald af velfærdsinstitutioner...

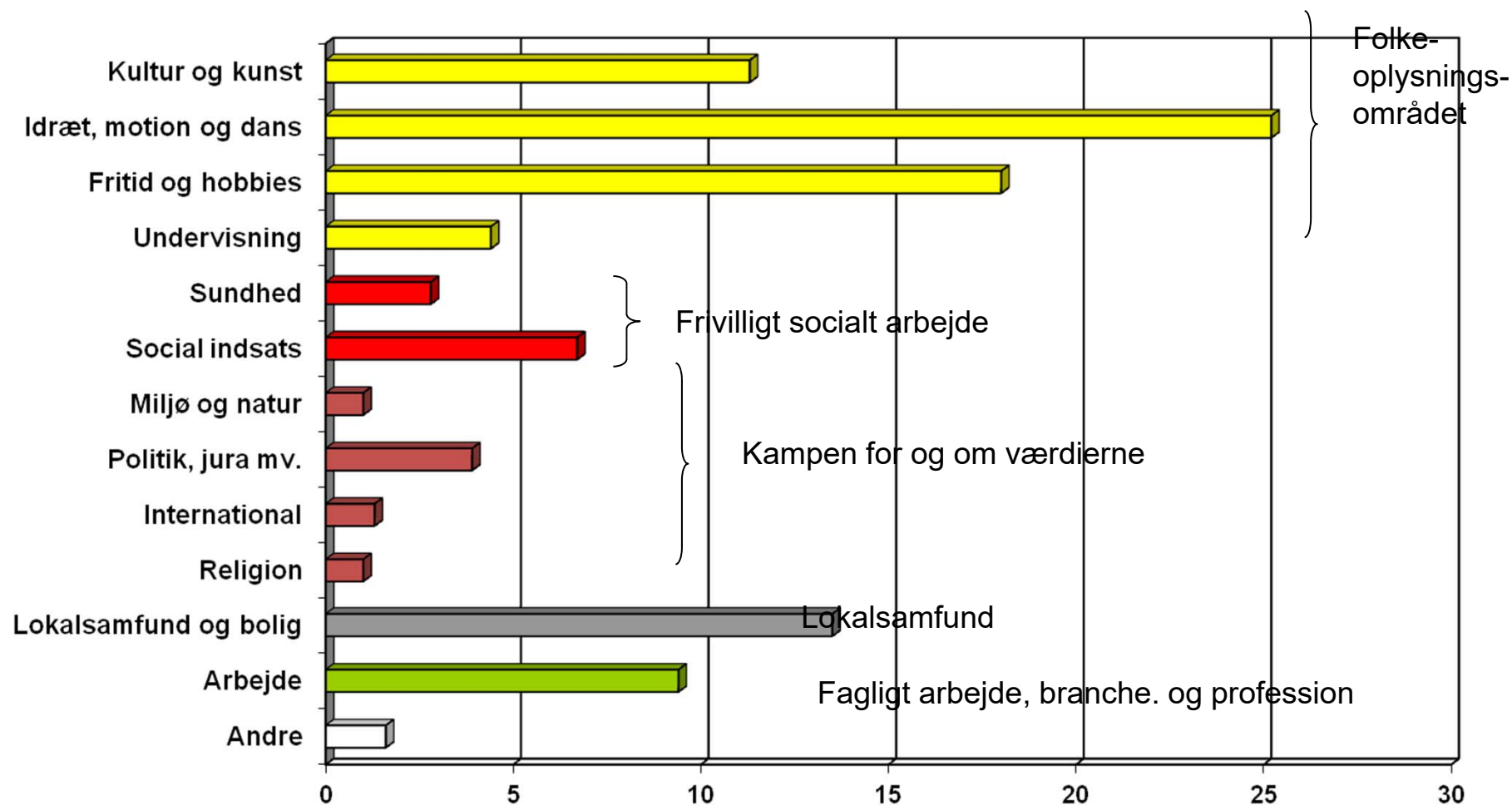
Civilsamfundets rolle i
lokalsamfundet og
ændringer deri
(primært den
foreningsbaserede)

'Bevægelserne' har i samarbejde med det offentlige skabt lokalsamfundene

'Bevægelser'	Lokalsamfund
Andelsbevægelsen	Brugsforeninger, mejerier, slagterier mv.
Boligbevægelsen	De almennyttige boligområder
Arbejderbevægelsen	Kooperativer, aftenskoler (AOF) mv.
De frie skolars bevægelse	Friskoler, højskoler og efterskoler
Skytte- og gymnastikbevægelsen	Gymnastiksale, idrætsanlæg og idrætsforeninger
Den sociale og almennyttige 'bevægelse'	Børnehaver, plejehjem mv.
Lokalsamfundsbevægelse	Forsamlingshuse, frysehuse, vindmøllelaug

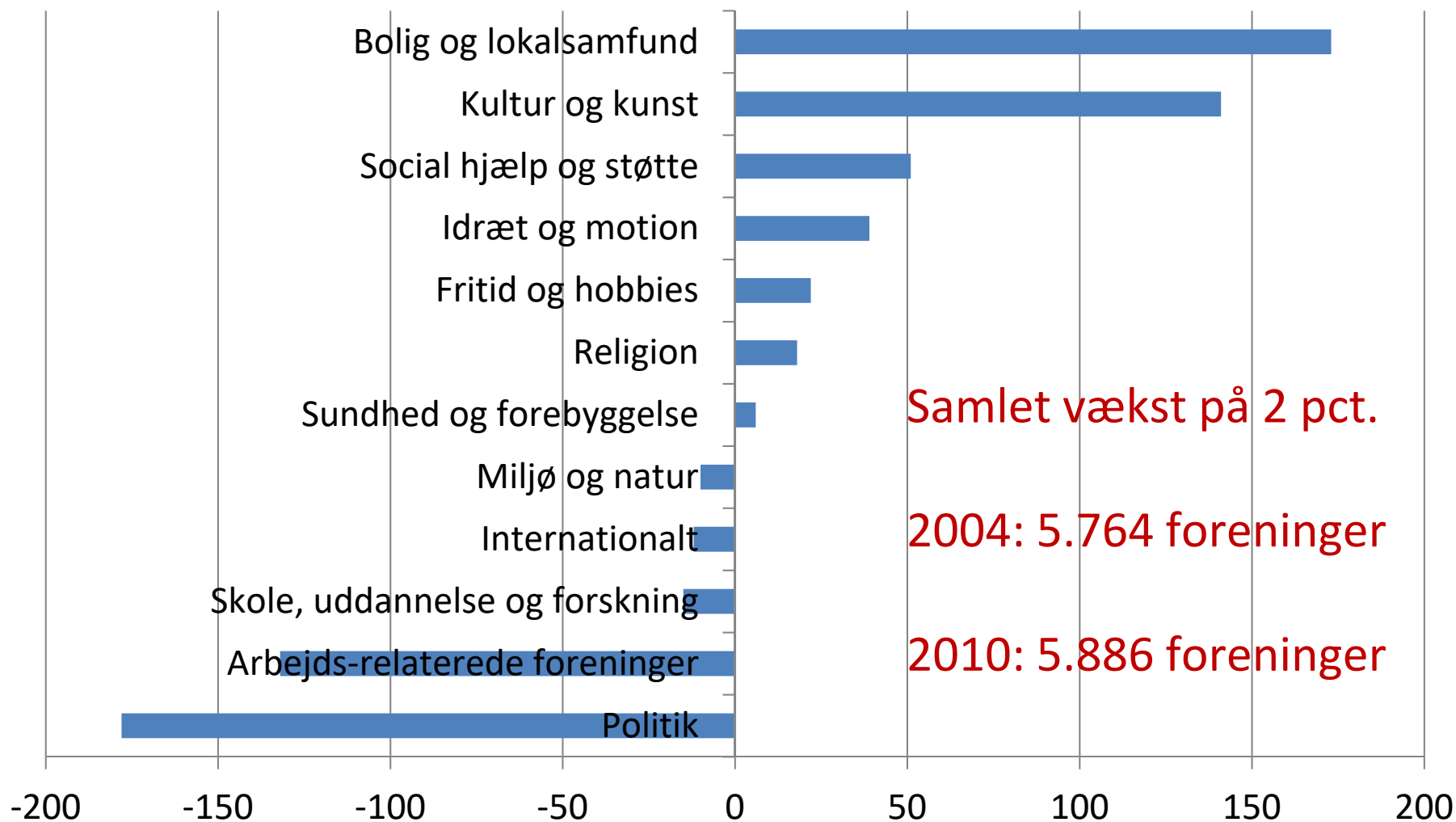
Lille stigning i antallet af foreninger fra 2004 til 2010, men ændringer i sammensætningen

Foreningerne på Fyn, Langeland og Ærø (2010)

Pct.

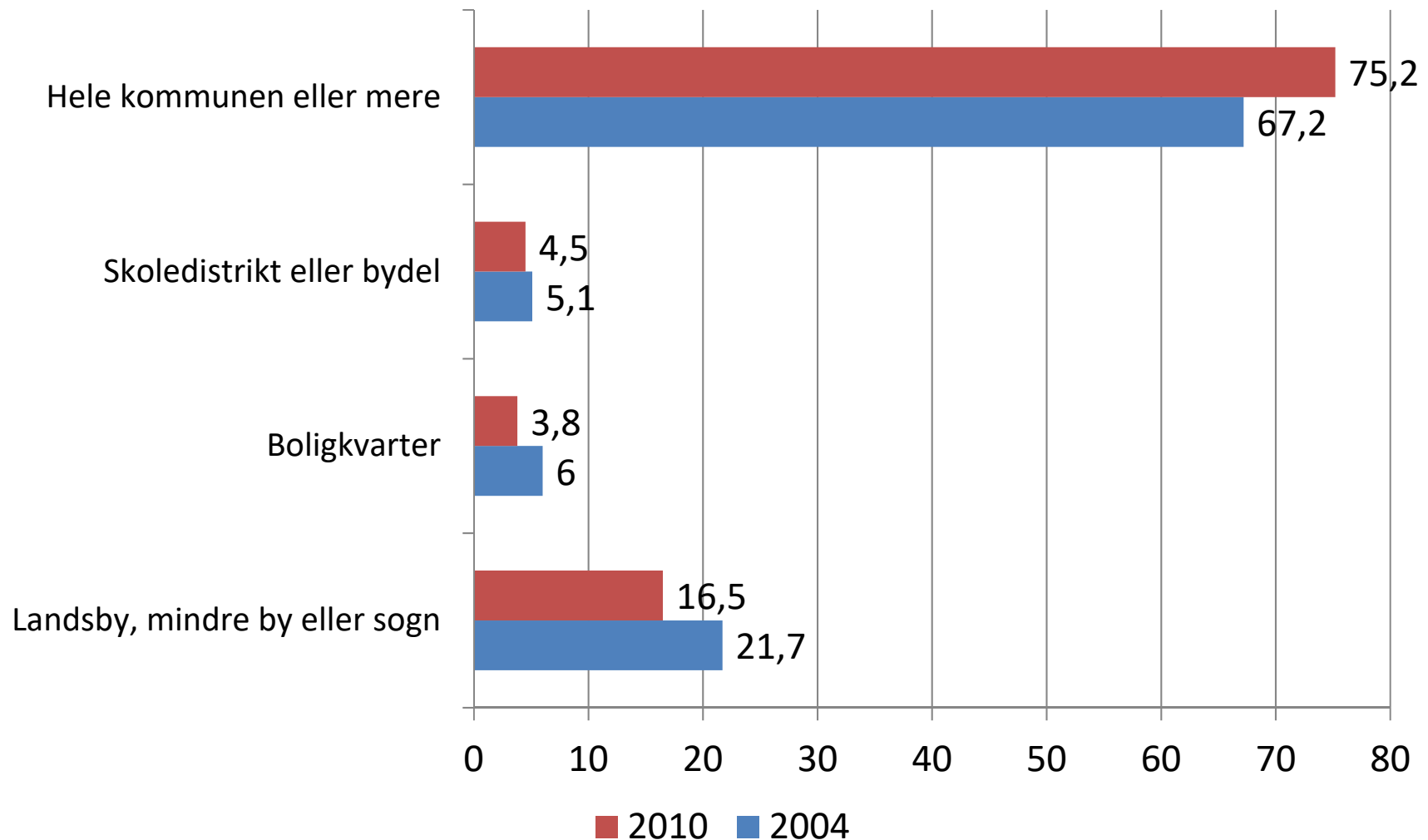
Vækst og tilbagegang i antal foreninger på Fyn, Langeland og Ærø - 2004-2010

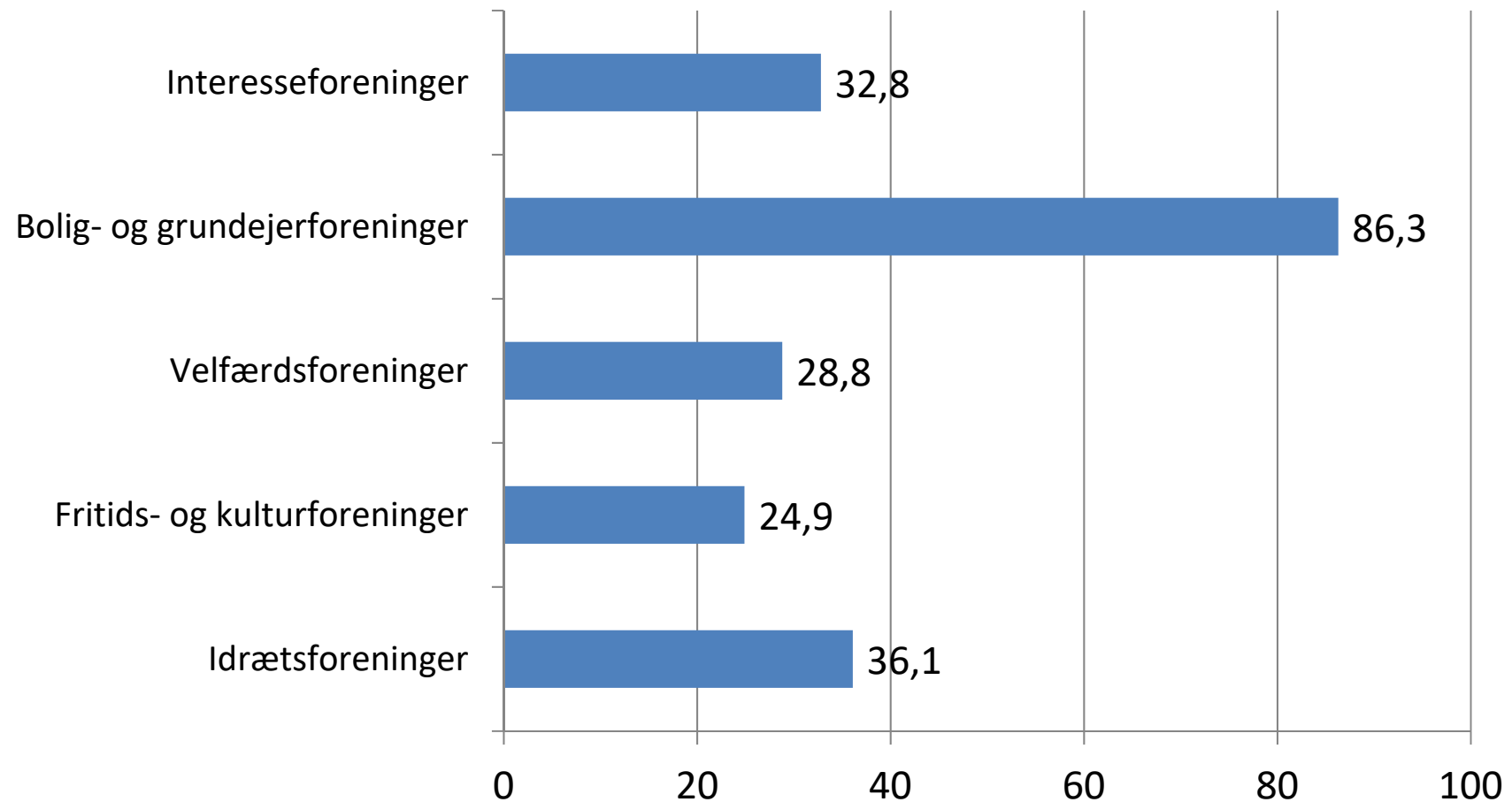
Men foreningerne har ændret karakter

- Mindre lokale og stedsbundne
- Mindre ideologiske (religiøst og politisk)
- Mere interessebestemte og praktiske

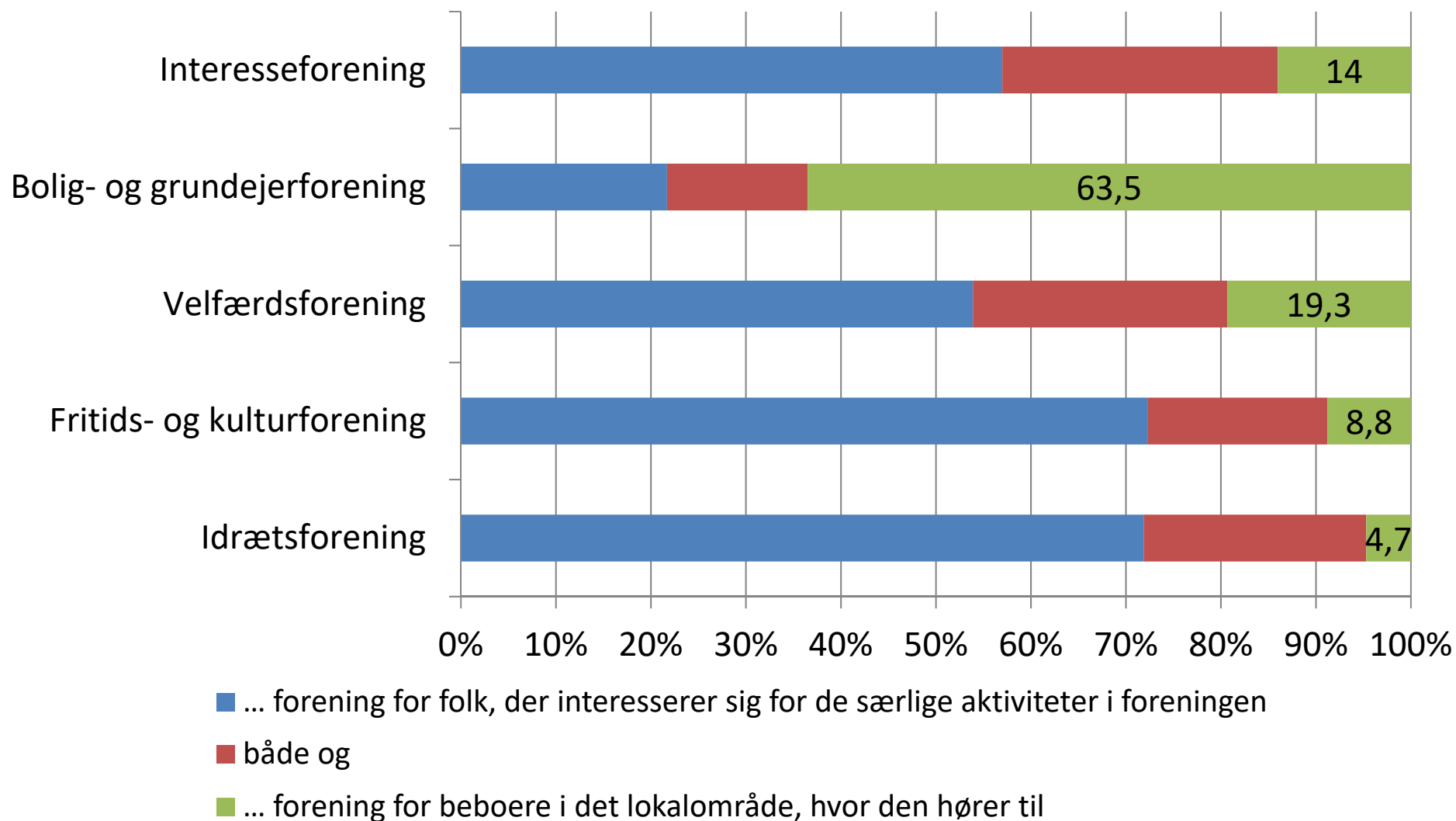
Aftagende del af foreningerne har et lokalt sigte

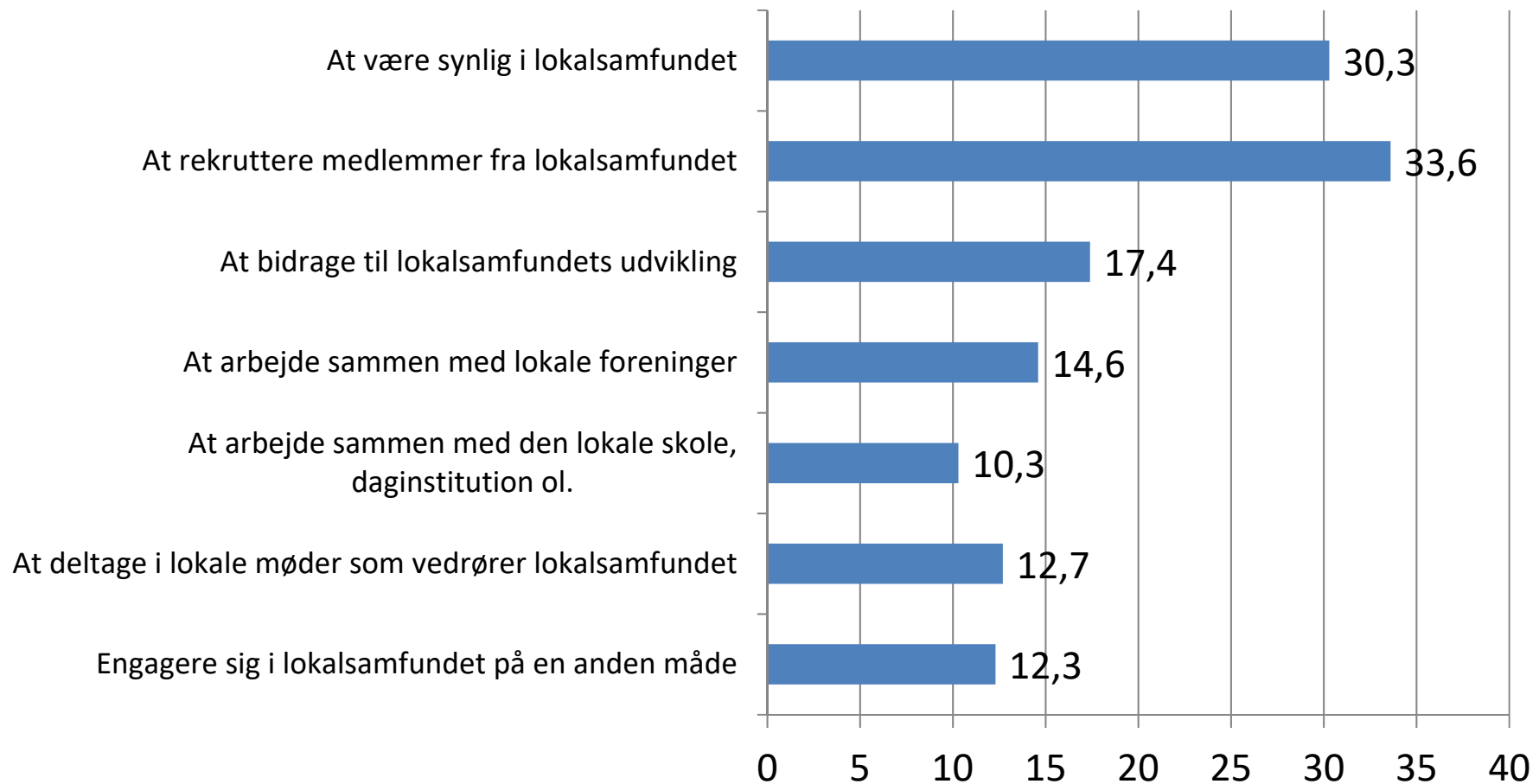
De 'lokale foreninger' finder vi først og fremmest i 'boligforeningerne'

Lokalforening eller interesseforening: Foreningen er først og fremmest en ..

Andel af foreninger, som tillægger forskellige roller i lokalsamfundet 'meget stor betydning'

Kommuner og andre
aktører tilstræber en
udvikling af
lokalsamfundene –
med civilsamfundet
som 'motor'

Tre eksempler

- Etableringen af Landsbyklynger (med støtte fra bl.a. Realdania)
- Borgerstyret budgettering (bl.a. i Odense Kommune)
- 'På forkant' i Faxe Kommune

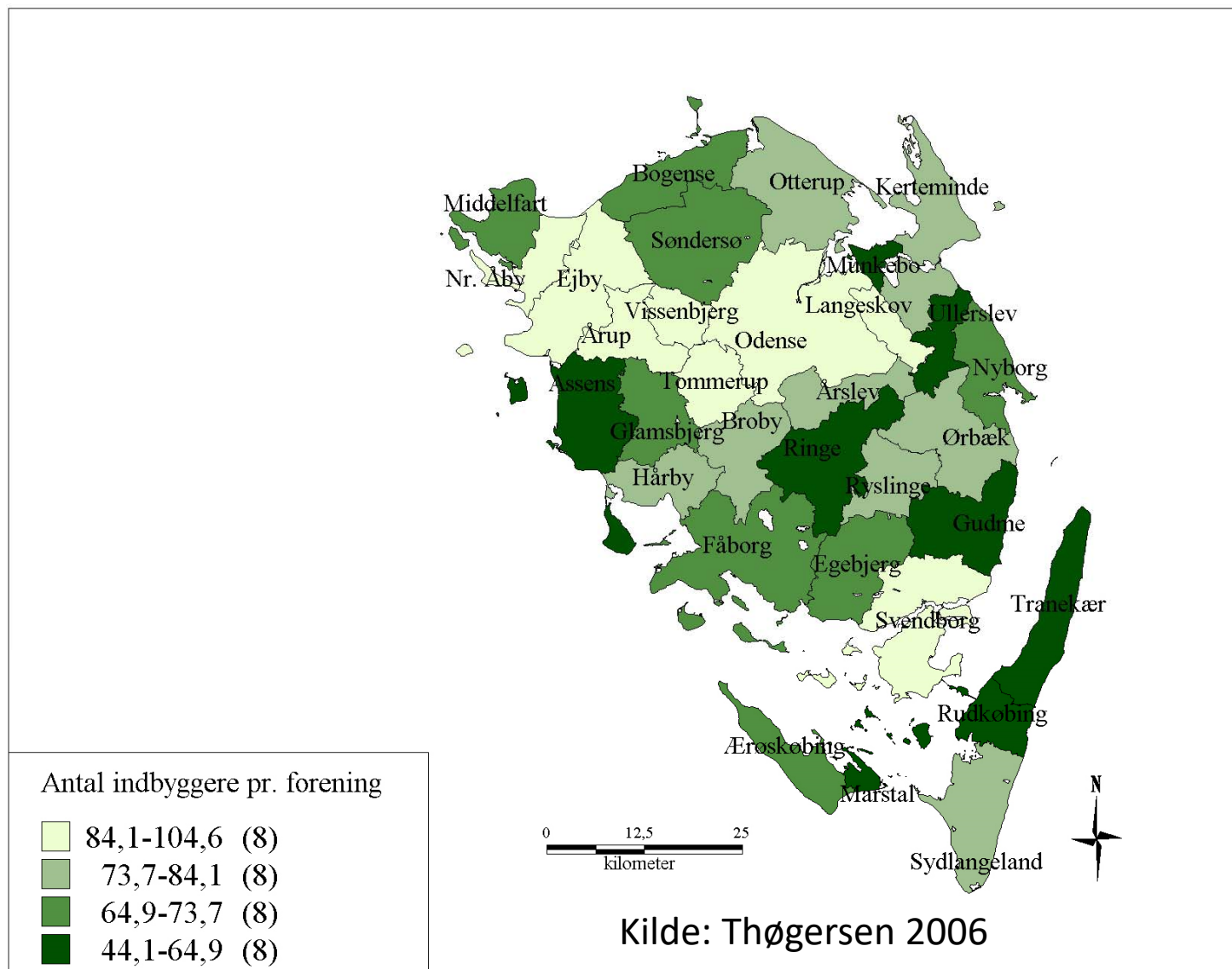
Borgerne bestemmer - metode

Potentialet for
civilsamfundets
betydning for lokal
udvikling
- Hypoteser

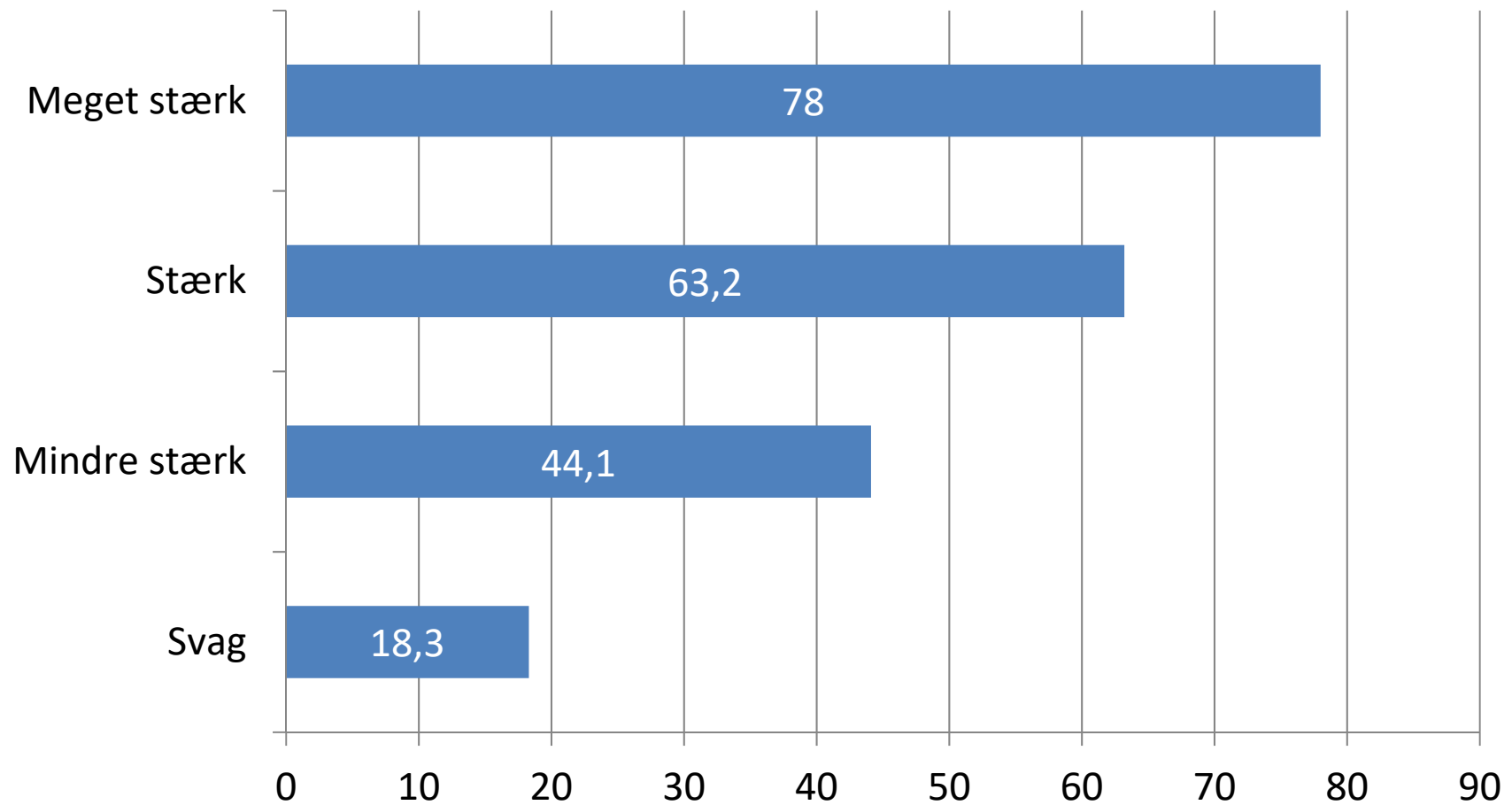
1. Der er forholdsvis flere foreninger og selvejende institutioner på 'landet' end i 'byen'

2. De forskellige organisationsformer i civilsamfundet udgør i højere grad en helhed i 'mindre lokalsamfund' end i 'større lokalsamfund'

- Historisk er initiativet til en ny forening eller en ny selvejende institution ofte kommet fra en eksisterende forening
- Der er ofte en stærkere afhængighed af de forskellige civilsamfundsmæssige organisationsformer
- Der er et større personsammenfald

3. Især foreninger med en lokalsamfundsidentitet som samarbejder med kommunale institutioner

Andel af foreninger, som samarbejder med en kommunal institution, opdelt efter hvor 'lokal' foreningen er (pct.)

4. Det stærke lokalsamfund er ofte modstander af en mere regional udvikling (samarbejde)

- Det lokale er lige som familien forbundet med tradition og uforanderlighed
- Hvert lokalområde vil have egen skole, egen børnehave, egen dagligvareforretning osv., og ikke optaget af en større regional udvikling
- Man bryder sig ikke om, at andre gør brug af området, hvis de ikke hører til der

5. Lokalsamfunds overlevelse er mere afhængig af et civilsamfundsmæssigt engagement i mindre lokalsamfund end i større lokalsamfund

‘Behovene’ er de samme, men såvel den offentlige som den kommercielle sektor kan i mindre grad tilgodese dem

- kultur- og fritidsmuligheder (fx den lokale biograf, det lokale bibliotek)
- Idræts- og motionsmuligheder (fx fitness)
- Den lokale skole og børnehave

- Den samlede mængde kapital – økonomisk, socialt og kulturelt – er lavere i mindre lokalsamfund

Tre overordnede forskningsspørgsmål

Tre forskningsspørgsmål

- I hvilken grad er civilsamfundet afgørende for decentrale levedygtige lokalsamfund?
- Hvilke forhold ved lokale civilsamfund gør, at nogle lokalsamfund er mere levedygtige end andre?
- Hvilke forskelle og ligheder er der mellem de fællesskaber, der opstår i større bysamfund og de fællesskaber, der opstår i mindre bysamfund? Og er der geografiske forskelle på tværs af landet?